

Sygn. akt II CSK 42/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 września 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Kwaśniewski (przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Mirosław Bączyk
SSN Marta Romańska

w sprawie z powództwa S. N.
przeciwko M. B.
o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 20 września 2013 r.,
skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Okręgowego w P.
z dnia 31 sierpnia 2012 r.,

- 1) uchyla zaskarżony wyrok i oddala apelację pozwanej;**
- 2) zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 5 517 zł (pięć tysięcy pięćset siedemnaście złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego i kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd pierwszej instancji uwzględnił powództwo, zobowiązując pozwaną do złożenia oświadczenia woli z tytułu zobowiązania wynikającego z zapisu testamentowego Fr. N., które to zobowiązanie jest dziedziczne i przeszło na pozwaną jako spadkobierczynię F. N., będącej z kolei pierwotnym spadkobiercą zobowiązanym z tytułu tego zapisu.

Sąd ten uznał pozwaną za zobowiązaną do wykonania zapisu poprzez przeniesienie na rzecz powoda udziału w 1/2 własnościowego spółdzielczego prawa do lokalu, które to prawo F. N. wcześniej przeniosła w całości na pozwaną córkę umową darowizny z dnia 19 lipca 2006 r.

Ponieważ zobowiązanie z tytułu zapisu testamentowego obejmowało obowiązek F. N. przeniesienia udziału w 1/2 w spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego, a F. N. zmarła 17 grudnia 2007 r. nie wykonawszy zapisu, to dziedziczne zobowiązanie z tego tytułu przeszło na jej spadkobierczynię czyli pozwaną M. B., która wcześniej nabyła w całości prawo do tego lokalu umową darowizny, uznał Sąd pierwszej instancji.

Pozwana w apelacji zarzuciła naruszenie art. 1033 k.c. twierdząc, że jako spadkobierca z tytułu zapisu odpowiada zawsze do wysokości stanu czynnego spadku, a sporny lokal nie wchodził w skład spadku wobec nabycia go wcześniej od F. N. umową darowizny.

Sąd drugiej instancji uwzględnił apelację pozwanej i wyrokiem reformatoryjnym oddalił powództwo, dzielając ustalenia faktyczne, ale dochodząc do odmiennych wniosków w kwestii ocen prawnych.

Sąd ten, nie dzieląc zarzutu apelującej, stwierdził, że art. 1033 k.c. dotyczy wyłącznie spadkobiercy pierwotnie zobowiązanego do wykonania zapisu, którym była F. N. Stwierdził, że pozwana nie jest zobowiązaną z tytułu zapisu, lecz z tytułu obowiązku uregulowania długów spadkowych z mocy art. 922 § 1 k.c., obejmujących też obowiązek wykonania zapisu.

Sąd odwoławczy uznał jednak, że pozwana nie ma możliwości wykonania tego obowiązku wobec przysługującego jej własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego, obejmującego również ½ udziału w tym prawie i będącego przedmiotem żądania powoda, a co wyłącza możliwość uwzględnienia powództwa. Nadto Sąd przyjął, że majątek który w drodze dziedziczenia przeszedł na pozwaną M. B. nie obejmował już tego lokalu, a zatem nie może ona przenieść udziału w tym lokalu na rzecz powoda. W ocenie Sądu drugiej instancji, pozwaną z tytułu otrzymanej darowizny wiążą inne zobowiązania wyznaczone normami dotyczącymi tego stosunku prawnego i brak podstaw do przyjęcia, by jednym z tych zobowiązań była konieczność wykonania zapisu wynikającego z innej czynności aniżeli umowa darowizny.

Powód zaskarżył w całości wyrok Sądu drugiej instancji skargą kasacyjną opartą na obu podstawach.

Zarzucił naruszenie art. 382 k.p.c. przez niedostatecznie wszechstronne rozważenie całokształtu materiału zgromadzonego w sprawie.

Zarzuty mieszczące się w ramach pierwszej podstawy kasacyjnej obejmują naruszenie:

- art. 968 § 1 k.c. w zw. z art. 922 § 1 k.c. przez przyjęcie istnienia podstaw do oddalenia powództwa;

- art. 922 § 3 k.c. przez przyjęcie, że pozwana nie jest zobowiązana do wykonania zapisu testamentowego F. N.;

- art. 58 § 1 i § 2 k.c. oraz art. 5 k.c. przez przyjęcie, że zawarcie umowy darowizny nastąpiło w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego, a pozwana przyjęła darowiznę działając w zamiarze pokrzywdzenia powoda.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie apelacji pozwanej, ewentualnie o przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, a nadto o zasądzenie na rzecz powoda kosztów procesu.

Pozwana w piśmie procesowym z dnia 9 września 2013 r. wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej i o zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna zasługiwała na uwzględnienie wobec trafności jednego spośród podniesionych w niej zarzutów.

Nietrafny okazał się zarzut naruszenia art. 382 k.p.c., ponieważ skarżący, uzasadniając jego naruszenie, nie wskazuje na materiał zebrany w postępowaniu przed sądami obu instancji, który Sąd drugiej instancji pominął przy orzekaniu, a tymczasem przepis art. 382 k.p.c. jest źródłem obowiązku Sądu odwoławczego orzekania na podstawie całego zebranego materiału. Przepis ten nie odnosi się więc do elementów ani kryteriów dokonywania oceny przez Sąd odwoławczy zgromadzonego materiału, a tymczasem skarżący uzasadnia jego naruszenie niedostatecznie wszechstronnym rozważeniem jego całokształtu, a zatem zarzuca jego wadliwą ocenę. Tymczasem z mocy art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące zarówno ustalenia faktów lub oceny dowodów.

W tym stanie rzeczy oceny zarzutów naruszenia prawa materialnego należało dokonać na podstawie stanu faktycznego przyjętego za podstawę orzekania przez Sąd drugiej instancji.

Zasadnym okazał się zarzut naruszenia art. 922 § 3 k.c. przez przyjęcie, że pozwana nie jest zobowiązana do wykonania obowiązku zgodnego z treścią zapisu, a to wskutek błędnego przyjęcia braku możliwości jego wykonania.

Bezspornym jest, że pozwana nabyła w drodze dziedziczenia, należący do długów spadkowych F. N., obowiązek wykonania zapisu w zakresie przeniesienia na powoda 1/2 udziału we własnościowym spółdzielczym prawie do lokalu mieszkalnego, opisanego bliżej w zapisie testamentowym Fr. N. Obowiązek wykonania zapisów należy bowiem do długów spadkowych z mocy art. 922 § 3 k.c. Pozwana z tytułu dziedziczenia po F. N. odpowiada więc za nabyty w drodze spadkobrania dług spadkowy swojej matki, obejmujący obowiązek wykonania zapisu w kształcie obciążającym F. N. w chwili jej śmierci. Istnienia tego obowiązku pozwanej z tytułu należącego do nabytego przez pozwaną spadku nie eliminuje ani nie wygasa fakt, że w dacie otwarcia spadku po F. N. spadek ten nie obejmował już własnościowego spółdzielczego prawa do lokalu, które wcześniej przeszło na

pozwaną. Ta ostatnia okoliczność nie zwalnia jednak pozwanej z obowiązku wykonania zapisu jako nabytego w wyniku dziedziczenia długu spadkowego, ani nie czyni - wbrew stanowisku Sądu Okręgowego - niemożliwym spełnienia tego obowiązku. Fakt przysługiwania pozwanej wcześniej nabytego własnościowego spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego nie uniemożliwia wykonania obciążającego ją długu spadkowego w postaci obowiązku przeniesienia na powoda ½ udziału w przysługującym pozwanej ograniczonym prawie rzeczowym.

Wbrew stanowisku Sądu odwoławczego, zasada *nemo plus iuris in alium transfere potest quam ipse habet* nie ma zastosowania w stanie faktycznym tej sprawy, ponieważ pozwanej przysługuje prawo, którego zaledwie część, w postaci udziału określonego ułamkiem ½, zobowiązana jest się wyzbyć na rzecz powoda w następstwie wykonania obowiązku wynikającego z reguł spadkobrania.

Powyższe okoliczności przesądziły o zasadności zarzutu naruszenia przepisu prawa materialnego w postaci art. 922 § 3 k.c.

Pozostałe zarzuty zgłoszone w ramach tej samej podstawy kasacyjnej okazały się chybione.

Uzasadnienie zarzutu naruszenia art. 968 § 1 k.c. w zw. z art. 922 § 1 k.c. powinnością oddalenia powództwa sprowadza się w istocie do sformułowania zarzutu o procesowym charakterze, a nie do wadliwej subsumpcji ani błędnej wykładni wskazanych przepisów materialnoprawnych, co oczywiście nie mogło odnieść zamierzonego przez skarżącego skutku. Przepis art. 968 § 1 k.c. jest źródłem określonego w nim uprawnienia spadkodawcy, którego istnienie nie było kwestionowane przez Sąd odwoławczy (v. wyrok SN z dnia 5 września 2008 r., I CSK 51/08, niepubl.).

Również błędne są zarzuty naruszenia art. 58 § 1 i 2 k.c. oraz art. 5 k.c., ponieważ Sąd drugiej instancji ani przepisów tych nie wykladał ani stan faktyczny przyjęty za podstawę orzekania nie uzasadniał potrzeby ich zastosowania.

Natomiast uzasadnienie w skardze kasacyjnej zarzutu naruszenia tych przepisów opiera się na samodzielnie poczynionych przez skarżącego ustaleniach odnośnie do oceny działań F. N. i pozwanej przy zawieraniu umowy darowizny, co przesądza o bezzasadności tak sformułowanych zarzutów.

W tym stanie rzeczy, wobec oczywiście uzasadnionego zarzutu naruszenia jednego z przepisów prawa materialnego, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i art. 99 k.p.c. oraz na podstawie § 6 pkt 5 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 1 i ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. (Dz. U. Nr 163, poz. 1349).